СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ПІДГОТОВКИ ПОЧАТКІВЦІВ У КОМАНДНИХ СПОРТИВНИХ ІГРАХ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ

Шинкарук Оксана, Мітова Олена
Національний університет фізичного виховання і спорту України
Придніпропетровська державна академія фізичної культури і спорту

Аннотация

В статье освещены проблемные вопросы и современные подходы к системе контроля на этапе начальной подготовки в командных спортивных играх. Установлено, что ранняя специализация, как современная тенденция развития спорта и командных спортивных игр, обуславливает необходимость разработки унифицированного алгоритма управления тренировочным процессом детей с учетом отечественных организационных и методических условий, где создание комплексной системы контроля будет способствовать эффективному решению задач начального этапа подготовки с учетом возрастного развития ребенка и формирования систем организма, рационального подбора нагрузки и протекания восстановительных процессов и т.п. Совершенствование системы контроля в командных спортивных играх на начальных этапе подготовки должно основываться на теоретических знаниях олимпийского спорта и командных игровых видов спорта, а также на накопленном практическом отечественном и зарубежном опыте. Анализ исследуемой проблемы и подходов, которые используют в практике спорта, применение разнообразных тестов для оценки состояния спортсменов, создали предпосылки для систематизации имеющегося массива знаний и формирования современной целостной системы контроля на этапе начальной подготовки в командных спортивных играх.

Ключевые слова: система контроля, этап начальной подготовки, командные спортивные игры, ранняя специализация в спорте.

Annotation

The article highlights the issues and modern approaches to the control system at the stage of initial training in team sports games. It is established that early specialization as a modern trend of sports and team sports, necessitates a unified control algorithm of training process of children on the basis of national organizational and methodological conditions where a comprehensive monitoring system will contribute to the effective solution of tasks at the initial stage of training, taking into account the age of the child and body system formation, rational selection of pressures and recovery processes and more. The improvement of control in team sports games at the initial stage of training should be based on theoretical knowledge of Olympic and Team Sports Games and accumulated practical domestic and foreign experience.

The analysis of studied problem and approaches used in the practice of sports, the usage of various tests to evaluate the athletes' state created prerequisites for the systematization of the existing array of knowledge and the formation of modern integrated control system of initial training in team sports games.

Keywords: control system, stage of initial training, team sports, early specialization in sport.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній системі багаторічного вдосконалення спортсменів етап початкової підготовки виокремлюють як один зі значущих. Саме на цьому етапі закладається основа подальшого оволодіння майстерністю і проводиться відбір для подальших занять спортом. Основними завданнями етапу початкової підготовки фахівці визначають: зміцнення здоров'я дітей, різнобічну фізичну підготовку, усунення недоліків в рівні фізичного розвитку, навчання техніки обраного виду спорту та різних допоміжних і спеціально-підготовчих вправ. Для зазначеного етапу притаманна різноманітність засобів і методів, широке застосування матеріалу різних видів спорту і рухливих ігор, використовується широко ігровий метод. Етап спрямований на засвоєння різноманітних підготовчих вправ для подальшого створення різнобічної технічної бази, на ньому не планують великих фізичних і психічних навантажень, монотонної роботи [1]. Разом із цим сучасна практика свідчить про ранній початок (4-6 років) занять спортом цілої низки видів спорту. На думку окремих фахівців [17], рекомендованим віком для початку занять такими спортивними іграми, як гандбол та баскетбол вважають 12-14 років, і пов'язують це з тим, що у ранньому віці існує небезпека перевантаження ще незміцнілого дитячого організму, що пов'язане з відставанням у розвитку окремих вегетативних функцій організму у дітей цього віку [17].

Аналіз зарубіжного досвіду [25-31] свідчить про певні напрацювання щодо створення та розвитку у багатьох країнах світу, таких як наприклад, США, Франція, Італія, Китай та ін., спеціальних ігор для дітей 6-7 річного віку, а саме: міні-баскетбол, мініteніс, міні-волейбол, а також про поширення їх популярності та позитивний вплив на фізичний та психічний стан і гармонійний фізичний розвиток дитини. Фахівці провідних країн Європи та світу на практиці довели ефективність спортивних ігор, створених для дітей, та їх позитивний вплив на подальше вдосконалення спортивної майстерності спортсменів [25-31].

Необхідно зазначити, що в Україні зменшення віку для занять спортом на початковому етапі спортивної підготовки в ряді видів спорту обґрунтовується низкою нормативно-правових документів галузі фізичної культури і спорту, де етап початкової підготовки є першим щаблем в спорті вищих досягнень після навчання елементам виду спорту в системі дитячого масового спорту.

Так, відповідно до Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту (Указ Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004) важливими завданнями держави у сфері фізичного виховання і масового спорту є створення умов для розвитку дитячого спорту шляхом охоплення всіх дітей системою короткочасного навчання основних елементів певних видів спорту, виявлення схильності до подальших занять та перехід обдарованих в систему дитячо-юнацького і резервного спорту [14]. Важливим є й те, що одним із завдань реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (Указ Президента України від 9 лютого 2016 року № 42/2016) є сприяння впровадженню всеукраїнськими спортивними федераціями в навчальний процес і позакласну роботу з фізичного виховання у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах популярних серед дітей і молоді видів спорту [20]. Таким чином, етап початкової підготовки є першим етапом багаторічного вдосконалення в спорті, спрямований на вищі досягнення, і в той же час є продовженням дитячого спорту в системі масового спорту.

При наявності різних думок фахівців щодо ранньої спеціалізації у командних спортивних іграх [7, 9, 10, 15, 17, 19], світовий практичний досвід провідних країн [25-31] свідчить, що діти з 6-7-річного віку починають успішно опановувати азбуку спортивних ігор, з 8-річного віку – регулярно тренуватися в секціях і виступати на змаганнях. Головною відмінністю в цих країнах є організаційні та методичні умови проведення навчально-тренувального процесу початківців [25-31].

Не менш важливою проблемою є те, що програми та навчальні плани, які діють в системі спорту, будувалися на засадах принципів, сформованих ще в 1950-ті роки, та практично не відображали масив знань і практичний досвід, який накопичено у сфері раціональної побудови багаторічної підготовки, орієнтованої на повне розкриття індивідуальних можливостей кожного спортсмена в оптимальній віковій зоні [21, 22, 29]. Вітчизняні навчальні програми для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, за якими рекомендовано здійснювати набір дітей до груп початкової підготовки зі спортивних ігор (1999-2003 рік), не відповідають сучасним вимогам розвитку спорту:

– застаріла методика підготовки юних спортсменів у порівнянні з провідними країнами, в яких культивуються командні спортивні ігри;

– недосконало обґрунтовані наукові підходи щодо регламентації фізичних навантажень з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дітей;

– відсутність науково обґрунтованої системи нормативних оцінок фізичної підготовленості відповідно до вікового розвитку

організму дитини;

– широкий віковий діапазон початку занять командними спортивними іграми у порівнянні з провідними країнами;

– відсутність взаємозв'язку «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа – ДЮСШ»;

– недосконала організація та планування педагогічного процесу, спрямованого на створення умов для розкриття і розвитку фізичних, морально-вольових та інтелектуальних якостей дитини;

– низький рівень організаційної структури педагогічного управління в напрямку координації та взаємодії батьків, тренерського колективу, вчителів фізичної культури [1].

Вищезазначене створює необхідність реалізації в країні широкої програми масового навчання основам різних видів спортивних ігор та реорганізації системи фізичного виховання школярів в бік підвищення ролі спортивної спеціалізації, тісного взаємозв'язку діяльності загальноосвітніх шкіл та ДЮСШ [23].

Однією зі складових удосконалення системи підготовки початківців у спортивних іграх виступає функція управління, де система контролю, як її елемент, посідає важливе місце. Актуальність розробки системи контролю пов'язана на сучасному етапі саме з тенденцією до ранньої спеціалізації у командних спортивних іграх, недосконалістю та недостатністю розробки з позицій системного та комплексного підходу.

Ефективність вдосконалення системи контролю залежить від урахування та аналізу накопиченого практичного досвіду та теоретичних знань в олімпійському спорті в цілому [17], в командних видах спорту безпосередньо, про що свідчить доробок науковців у спорті вищих досягнень [3, 8, 9], частково у дитячо-юнацькому спорті [6, 11, 16], а також у фізичному вихованні дошкільнят і молодших школярів [7, 8, 10, 13, 18].

Вищезазначене й обумовило актуальність нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дослідження виконувалися згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр. Міністерства сім'ї, молоді та спорту України за темою: 2.6 «Теоретико-методичні основи удосконалення тренувального процесу та змагальної діяльності в структурі багаторічної підготовки спортсменів» № держреєстрації 0111U001168 та згідно з Тематичним планом наукових досліджень Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту на 2016-2020 рр. «Теоретико-методичні основи планування та контролю у спортивних іграх в процесі багаторічного удосконалення».

Мета дослідження – вивчити проблемне поле щодо системи підготовки початківців в командних спортивних іграх та обґрунтувати значущість комплексного контролю на етапі початкової підготовки.

Методи дослідження: методи теоретичного аналізу, синтезу та узагальнення інформації; узагальнення досвіду практичної роботи щодо системи контролю в командних ігрових видах спорту.

Результати дослідження дослідження та їх обговорення. Згідно з теоретичними положеннями [17], на етапі початкової підготовки відсутня циклічність тренувального процесу, тому фахівці пропонують розробляти річний цикл підготовки за типом «блокової системи».

За даними В.М. Костюкевича [9], річний обсяг роботи у юних спортсменів на етапі початкової підготовки невеликий і зазвичай коливається в межах 100-150 годин. В.М. Платонов [17] наголошує на тому, що значною мірою обсяг роботи у годинах залежить від тривалості етапу початкової підготовки, яка, в свою чергу, пов'язана з віком початку занять спортом. Якщо, наприклад, дитина почала займатися спортом рано, у віці 6-7 років, то тривалість етапу може скласти 3 роки, з відносно невеликим обсягом роботи протягом кожного (наприклад, перший рік – 80 годин, другий – 100 годин, третій – 120 годин).

Ще одним чинником, який впливає на рівень адаптаційних процесів до фізичного навантаження у дітей 6-7 років є те, що аналіз літературних джерел і практичного зарубіжного досвіду свідчить про масове впровадження спортивних ігор у дошкільне фізичне виховання. Практичний досвід країн Європи, таких як: Фінляндія, Германія, Словенія, Іспанія та інші свідчить, що вже понад двадцять років у цих країнах діти розпочинають знайомитись з такими видами спортивних ігор, як мікро-баскетбол (babybasket), міні-теніс, міні-волейбол ще з дошкільного віку.

Незважаючи на нещодавно проведені дослідження українськими вченими О.О. Конох [7] та О.Г. Лахно [10], якими експериментально підтверджено позитивний вплив від впровадження спортивних ігор в системі дошкільного фізичного виховання на фізичний та психофізичний розвиток дітей 3-6 років, – в нашій країні, впровадження таких ігор ще не набуло високого рівня популярності. Великою мірою це пов'язано із проблемами матеріального (спеціально обладнанні кошики, інвентар – полегшенні м'ячі) та методичного (відсутність програми навчально-тренувального процесу, методик, системи контролю) забезпечення дошкільного фізичного виховання. Це призводить до порушення зв'язку між дошкільним фізичним вихованням у дитячому садку й фізичним вихованням у загальноосвітніх школах і спортивних

секціях, у яких розпочинаються заняття з міні-баскетболу, міні-волейболу, міні-тенісу тощо.

Дослідження нормативно-документальних матеріалів для ДЮСШ зі спортивних ігор виявило відсутність навчальних програм з міні-баскетболу та міні-волейболу для дітей 6-7 років в Україні. Також виявлено, що існує достатня кількість методичної літератури з певними рекомендаціями щодо навчання основним елементам спортивних ігор, але дозування вправ та інтенсивність їх виконання саме для дітей 6-7 років не вказується. Попри важливість цих робіт, необхідно зазначити, що основні їхні положення є загальнотеоретичним фундаментом, який необхідно використовувати у практичній роботі тренера, враховуючи специфіку виду спорту й індивідуальні особливості юних спортсменів.

Виявлено, що чинні вітчизняні програми не враховують значення контролю рівня фізичного здоров'я, фізичної підготовленості та фізичного розвитку під впливом занять спортом з урахуванням вікових особливостей дітей з 6-7 років.

Науково обґрунтовано структуру та зміст навчально-тренувального процесу на першому році занять міні-баскетболом у дисертаційному дослідженні В.М. Онищенко [15], розраховану на дітей з 6 років, однак опублікування та впровадження даних нормативних документів у практику в Україні ще не відбулося. Аналіз вищенаведених наукових праць виявив, що питання контролю у «мікро-» та «міні-» спортивних іграх ще недостатньо висвітлено й не систематизовано у відповідності до характерних особливостей віку, статі, рівня підготовленості тих, хто займається, структури та змісту навчально-тренувального процесу, визначених пульсових діапазонів для фізичного навантаження тощо.

За даними багатьох дослідників відмічається низький рівень фізичного здоров'я дітей 6-7 років [7, 13, 15, 16], які потрапляють до спортивних секцій. Тому, виконуючи функцію збереження здоров'я дітей, особливої значущості набуває комплексний контроль на етапі початкової підготовки, коли організм дітей ще не адаптований до фізичних і психічних навантажень. В зв'язку з цим, особливо на початковому етапі, при організації та плануванні навчально-тренувального процесу необхідно враховувати та здійснювати комплексний контроль стану дітей.

На думку В.М. Платонова [17] сьогодні комплексний контроль повинен здійснюватись за допомогою педагогічних, медико-біологічних, фізіологічних та психологічних методів. В основу спрямованого вдосконалення системи контролю в командних спортивних іграх покладені загальнотеоретичні принципи підготовки та управління тренувальним процесом. Важливим фактором ефективної реалізації системи контролю є забезпечення структурних взаємозв'язків компонентів фізичного та психічного навантаження з кумулятивним ефектом адаптаційних процесів у спортсменів, й особливо у юних спортсменів на першому-третьому етапах багаторічної підготовки.

Вивчення науково-методичної літератури засвідчило, що питанням контрольних тестів для відбору у командних спортивних іграх займались такі науковці, як: В.Г. Губа, С.Г. Фомин, С.В. Чернов [4], О.А.Шинкарук [23]; та ін.; вагомий внесок у розробку теорії контролю в олімпійському спорті та у спортивних іграх здійснили А.М. Власов [2], М.А. Годік, А.И Скородумова [3], Корягін В.М. [8], Костюкевич В.М. [9], Т.В.Павлова [16], В.Н. Платонов [17], Л.П. Сергієнко [18] та ін., які показали можливість використання тестового контролю в різних сферах фізкультурно-спортивної діяльності.

Наприклад, Павловою Т.В. [16] вивчено інформативну значущість здібностей дітей та основні фактори, що складають вікову структуру загальної спортивної та ігрової обдарованості у відборі на етапі початкової підготовки, а також вперше розроблено комплексне оцінювання здібностей і обдарованості дітей молодшого шкільного віку для відбору в ігрові види спорту на етапі початкової підготовки. Обґрунтовано інформаційну значущість показників і здійснено шкалування компонентів загальної спортивної та ігрової обдарованості хлопчиків і дівчаток 7–9 років. Інформаційну значущість тестових програм для виявлення компонентів загальної спортивної обдарованості визначали за 21 показником, а ігровий компонент – за 17 тестами – мікромоделями, що характеризують основу ігрової діяльності.

Автором у процесі дослідження розроблено комплексну методику виміру загальних і спеціальних здібностей до ігрової діяльності, а також диференційні шкали оцінювання, що дають змогу на етапі початкової підготовки визначити рівень ігрової обдарованості дітей. Ці рекомендації можуть бути використані в практиці роботи ДЮСШ, загальноосвітніх шкіл, а також у навчальному процесі вищих навчальних закладів, що спеціалізуються в галузі фізичної культури і спорту, під час вивчення курсу теорії й методики викладання спортивних ігор. Під час упровадження результатів дослідження Павлової Т.В., відповідно до оцінки тренерів дитячих команд, де проводилось їх випробування, було зазначено, що діти, яких було відібрано для занять спортивними іграми на етапі початкової підготовки запропонованими нами тестами, не залишили заняття в секційних групах, процес оволодіння рухливими навичками (технічними і тактичними прийомами гри) проходило більш успішно.

Проведені дослідження щодо вивчення значущості основних компонентів структури загальної спортивної й ігрової обдарованості свідчать, що з тестів для визначення рівня розвитку фізичних здібностей можна виділити вистрибування вгору з місця − швидкісно-силову здібність, показники функціональних можливостей дітей є найбільш інформативними при визначенні й оцінюванні загальної спортивної обдарованості на етапі початкової підготовки. Психофізіологічні показники посідають друге місце за рівнем загальної інформаційної значущості у виявленні загальної спортивної обдарованості, третє місце в цьому переліку посідають фізичні здатності – швидкісні й швидкісно-силові.

У визначенні інформаційної значущості показників мікромоделей ігрової діяльності, які характеризують основні компоненти ігрової обдарованості, було виявлено, що найбільш інформаційно значущим блоком під час оцінювання ігрової обдарованості хлопчиків віком 7 й 8 років є показники динамометрії кистьової впівсили правою та лівою рукою, а для дев'ятирічного віку – кидки тенісного м'яча в ціль з місця після повороту на 180º і після п'яти присідань за 5 с. Для дівчаток семи і восьми років найбільш інформаційно значущими є показники накидання кілець на стійку з місця з відстані 2м, 3м і 4м, а для дев'ятирічного віку –динамометрія кистьова впівсили правою й лівою рукою [16].

Козаком А.М. [6] у своєму дисертаційному дослідженні підтверджено значущість комплексного контролю координаційних здібностей юних спортсменів (на прикладі тенісистів 5–6 років) й уперше запропоновано технологію комплексного контролю та оцінювання рівня прояву координаційних здібностей тенісистів 5 та 6 років, яка враховує структуру цих здібностей і дозволяє вимірювати рівень прояву кожного їх виду, доповнюючи руховими тестами комплекси вправ, які спрямовані на розвиток координаційних здібностей, на кожному тренувальному занятті протягом місячного циклу, враховує необхідність відповідності контрольних випробувань віковим можливостям тенісистів цього віку.

Автором також сформовано та обґрунтовано батарею інформативних, надійних, специфічних, адаптованих до віку тенісистів 5-6 років тестів, які дозволяють комплексно визначити рівень їх координаційної підготовленості.

Розроблено 9 інформативних авторських тестів, переважна більшість яких враховує специфіку гри у теніс – використання ракетки та м'яча і переміщень, характерних для тенісистів: «Швидкісне маневрування»; «Оббігання конусів різними способами»; «Ловіння м'яча у конус»; «Утримання м'яча на струнах ракетки, стоячи на одній нозі»; «Ходьба по лінії з утриманням м'яча на струнах ракетки»; «Ритмічні сплескування у долоні при взаємодії з м'ячем»; «Сплескування в долоні з тренером на місці»; «Сплескування у долоні з тренером у русі»; «Миттєве орієнтування». Ці тести можуть застосовуватися у практиці роботи з тенісистами 5-6 років.

На підставі запропонованих тестів здійснено комплексне оцінювання рівня прояву координаційних здібностей тенісистів 5–6 років, розроблені диференційовані оціночні шкали та орієнтовні показники рівня прояву координаційних здібностей тенісистів 5 та 6 років, розроблено профілеграми (на прикладі одної тенісистки 6 років) для наочного представлення стану та динаміки показників досліджуваних здібностей дітей [6].

Однак не вирішеним залишається ряд питань, які стосуються організації навчально-тренувального процесу та системи контролю на етапі початкової підготовки в зв'язку з ранньою спеціалізацією (зменшенням віку дітей для початку занять) саме командними спортивними іграми.

Зазначена проблема є ще більш актуальною для спортивної науки в зв'язку з тим, що вік дітей, у якому переважно розпочинаються стабільні заняття командними спортивними іграми, має характерні особливості. Відомо, розвиток дітей 6-7 років йде досить інтенсивно і відносно рівномірно. В більш повній мірі функціональний стан організму дитини відображає робота серцево-судинної системи. Складні функціональні перетворення в системі кровообігу свідчать про здатність до адаптаційних перебудов в процесі життя [13].

Норма пульсу у дітей в першу чергу визначається віком дитини: чим вона старше, тим рідше частота серцевих скорочень. Крім віку частота пульсу залежить від загального стану здоров'я дитини, тренованості організму, температури тіла і навколишнього середовища, умов, в яких проводиться підрахунок, а також від багатьох інших факторів. Це пояснюється тим, що зміною частоти скорочень серце допомагає організму дитини адаптуватися до змін у внутрішньому або в зовнішньому середовищі. Середньостатистичні показники частоти серцевих скорочень у дітей 6-7 років становлять від 78 до 118 уд.•хв$^{-1}$. Артеріальний тиск, навпаки, збільшується і в середньому у дітей до 7 років становить – 85/60 мм.рт. ст. У дівчаток 7-8 років ЧСС досягає високих величин вже при навантаженні 30% від максимальної потужності. При навантаженні 50% від максимальної потужності ЧСС істотно вище. Подальше збільшення потужності роботи не призводить до збільшення частоти серцевих скорочень. Робочий оптимум ЧСС у дітей 7-8 років в середньому не перевищує 160-170 уд.•хв$^{-1}$ [13].

Причина швидкої стомлюва-

ності дитини пояснюється особливостями серцево-судинної системи у дітей. Швидкість кровообігу в них вище, ніж у дорослих. На виконання якогось завдання вони витрачають багато енергії, тому що одночасно задіяно різні групи їх м'язів. Надлишкова фізична активність призводить до підвищеної збудливості нервової системи дитини.

В наш час особливого значення набуває питання раціонального підбору засобів фізичного виховання та спорту в молодшому шкільному віці, оскільки виявлено, що в цьому віковому періоді є значні функціональні резерви в організмі дітей. Однак ці вікові можливості використовуються недостатньо, внаслідок чого рівень фізичної підготовленості невисокий [13, 15].

У зв'язку з цим актуальними є визначення пульсового режиму під час застосування різних вправ і рухливих ігор, які переважно застосовуються у командних спортивних іграх на першому році занять, і постійний контроль величини як фізичного, так і психічного навантаження – взагалі на етапі початкової підготовки.

Також необхідно враховувати величину навантаження і чергувати вправи інтенсивного характеру із менш активними вправами, які були б корисними на занятті і виступали в якості відпочинку. Дуже важливо на початковому етапі підготовки не нашкодити здоров'ю дітей та контролювати їх фізичний стан протягом тренування, змінюючи величину навантаження (підвищуючи та знижуючи, що відповідатиме специфіці виду спорту, коли є «активні» та «пасивні» фази гри). Тому важливо підходити до планування структури та змісту навчально-тренувального процесу з великою відповідальністю.

Висновки. Рання спеціалізація як сучасна тенденція розвитку спорту та командних спортивних ігор зумовлює необхідність розробки уніфікованого алгоритму управління тренувальним процесом дітей з урахуванням вітчизняних організаційних і методичних умов, де створення комплексної системи контролю сприятиме ефективному вирішенню завдань початкового етапу підготовки з урахуванням вікового розвитку дитини та формування систем організму, раціонального підбору навантажень і протікання відновлювальних процесів тощо. Вдосконалення системи контролю в командних спортивних іграх на початковому етапі підготовки повинно ґрунтуватися на теоретичних знаннях олімпійського та командних ігрових видів спорту та накопиченому практичному вітчизняному і зарубіжному досвіду.

Аналіз досліджуваної проблеми та підходів, що використовують в практиці спорту, застосування різноманітних тестів для оцінки стану спортсменів, створили передумови щодо систематизації наявного масиву знань та формування сучасної цілісної системи контролю початківців у командних спортивних іграх.

Перспектива подальших досліджень. Викладені в роботі практичні підходи і методи дають підставу для подальшого вдосконалення комплексної системи контролю спортсменів у командних спортивних іграх.

Література

1. Баскетбол. Программа для ДЮСШ, СДЮШОР и ШВСМ. Учебно-тренировочные группы и группы спорт. усовершенствования / Л.Ю. Поплавский, В.Г. Окипняк. – К., 1999. – 126 с.
2. Власов А.М. Комплексный контроль физической подготовленности и морфофункционального состояния юных баскетболистов 12-15 лет автореф. дис… к. пед.наук: спец. 13.00.04 / А.М.Власов – М., 2004 – 24 с.
3. Годик М.А., Комплексный контроль в спортивных играх / М.А. Годик, А.П. Скородумова – М.: Советский спорт, 2010. – 330 с.
4. Губа В.Г. Особенности отбора в баскетболе / В.Г. Губа, С.Г.Фомин, С.В.Чернов. – М.: Физкультура и спорт, 2006. – 144 с.
5. Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року (розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1320-р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу. : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1320-2015-р.
6. Козак А.М. Контроль координаційних здібностей тенісистів 5–6 років на етапі початкової підготовки: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01 / А.М.Козак ; Національ.університет фізичного виховання і спорту. - К., 2016. - 20 с.
7. Конох О.Є. Комплексне використання засобів спортивних ігор у підвищенні фізичного стану дітей 5-6 років : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / О.Є. Конох; Дніпропетр. держ. ін-т фіз. культури і спорту. - Дніпропетровськ., 2014. - 20 с.
8. Корягин В.М. Тестовый контроль в физическом воспитании : монография / В.М. Корягин, О.З. Блавт. – Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing is a trademark of: OmniScriptum GmbH & Co. KG, 2013. – 144 с.
9. Костюкевич В.М. Метрологічний контроль у фізичному вихованні та спорті: навч. Посіб. / В.М.Костюкевич, Л.М. Шевчик, О.Г.Сокольвак. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015 – 256 с.
10. Лахно О. Г. Інноваційні технології розвитку психомо-

торних здібностей у фізичному вихованні дітей 2-го – 5-го років життя : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / О. Г. Лахно; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2013. – 21 с.
11. Максименко І.Г. Теоретико-методичні основи багаторічної підготовки юних спортсменів у спортивних іграх: автореф. дис. … доктора наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.01 «Олімпійський та професійний спорт» / І.Г. Максименко. – К., 2011. – 46 с.
12. Мітова О.О. Концепція формування системи контролю в процесі багаторічного удосконалення у командних спортивних іграх / О.О.Мітова // Фізична культура спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць, випуск 1. Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, Житомирський державний університет імені Івана Франка / під ред. В.М. Костюкевича. – Вінниця: ТОВ «Планер», Випуск №1. – 2016 – (605 с.) – С.353-359.
13. Москаленко Н.В. Фізичне виховання молодших школярів : [монографія] / Н.В.Москаленко. – 3-е вид., перероб. та допов. Дніпропетровськ: «Інновація», 2014. – 344 с.
14. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту (Указ Президента України від 28 вересня 2004 року № 1148/2004) [Електронний ресурс] – Режим доступу. : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004.
15. Онищенко В. Структура та зміст навчально-тренувального процесу в міні-баскетболі на першому році навчання / В. Онищенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – К.:Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – Випуск 4 (74) 16, С. 69-74.
16. Павлова Т.В. Комплексна оцінка здібностей дітей при відборі в ігрові види спорту на етапі початкової підготовки: автореф. дис… на здобуття наук. ступеня к. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.01 / Т.В. Павлова; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2011. – 20 с.
17. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник [для тренеров]: в 2 кн. / В. Н. Платонов. – К.: Олимпийская литература, 2015. – Кн. 2. – 752 с.
18. Сергієнко Л.П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти / Л.П. Сергієнко. – К.: КНТ, 2010. – 776 с.
19. Сушко Р.О. Інноваційні технології у початковій підготовці дітей на прикладі спортивних ігор / Р.О. Сушко, М.В. Ібраїмова // Слобожанський науково-спортивний вісник. Науково-теоретичний журнал. Харків : ХДАФК, 2015. – № 2 (46). – С. 190-194. – dx.doi.org/10. 15391/snsv. 2015-2.036.
20. Указ Президента України Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність - здоровий спосіб життя - здорова нація» (від 9 лютого 2016 року №42/2016) [Електронний ресурс] – Режим доступу.: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/42/2016.
21. Шинкарук О. Особенности развития детско-юношеского спорта некоторых зарубежных стран / Оксана Шинкарук, Анастасия Нестерова // XI Междунар. науч. конгр. «Современный олимпийский спорт и спорт для всех» [сб. статей : в 4 ч.]. – Минск, 2007. – С. 285-288.
22. Шинкарук О.А. Современная система детско-юношеского и резервного спорта в Украине: проблемы и перспективы / О.А. Шинкарук // Актуальные проблемы подготовки резерва в спорте высших достижений : материалы междунар. науч.-практ. конф. [сб. статей]. – Минск, 2009. – С. 64-67.
23. Шинкарук О. Організаційні основи підготовки й відбору спортсменів на різних етапах багаторічного вдосконалення / Оксана Шинкарук // Фізична культура спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. Випуск 19 (Том 2) /Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського; головний редактор В.М. Костюкевич. – Вінниця: ТОВ «Планер», – 2015 – (769 с.) – С.458-464.
24. Bompa T.O. Periodizacao teoria e metodologia do treinamento / T.O. Bompa. – San Paulo : Phorte Editora Ltd., 2002. – 424 p.
25. Buceta J.M. Basketball for Young players. Guidelines for coaches / J.M. Buceta, M. Mondoni, A. Avakumovic, L. Killik. – Madrid: FIBA, 2000.-358 p.
26. Cremonini M. A Sample lesson for five and six year olds / M. Cremonini // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2003, № 05. - P. 63-64.
27. Giorgijevski R. Serbian mini-basketball / R. Giorgijevski // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004, № 11. - P. 63-65.
28. Refoyo I. Mini-baskeball

training and competition sessions / I. Refoyo // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004, № 08. – P - 63-65.
29. Shynkaruk O. Organizational basis of rational long-term preparation system / Oksana Shynkaruk // European college of sport science: [book of abstracts]. – Lausanna, 2006. – P. 530-531.
30. Spencer M. Mini Basketball. A guide to teaching and coaching. Written and Compiled By Martin Spencer / M. Spencer. - FIBA Mini-Basketball.–2011.–255 p.
31. Zollner M. Mini-basketball Program in Berlin / M. Zollner // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004, № 10. - P. 63-65.